

KUMÇAKIL VE BENZERİ MADDELERİN ALINMASI, İŞLETİLMESİ VE KONTROLÜ YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, orman sayılan alanlar dışındaki yerlerden, kum, çakıl ve benzeri maddelerin çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde alınması, işletilmesi ve kontrolü ile ilgili esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; orman sayılan alanlar dışındaki, ülkenin egemenlik alanlarındaki denizlerden, akarsu ve kuru dere yataklarından, göl yataklarından ve tarım arazilerinden kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması işletilmesi ve kontrolü ile ilgili esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun Ek-1 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- Akarsu: Devamlı su taşıyan doğal su yataklarını,
- Bakanlık: Çevre ve Orman Bakanlığını,
- Çakıl: Cinsleri ne olursa olsun, tane büyüklükleri veya genişlikleri 2 milimetre ile 25 santimetre arasında değişen taş parçalarını,
- Çevre yönetim planı: İşletme faaliyetleriyle ilgili, çevreye olabilecek muhtemel zararların önlenmesini ve ortaya çıkabilecek atıkların bertarafının nasıl yapılacağını belirten yönetim planını,
- Doğaya yeniden kazandırma: İşletme faaliyetleri sebebiyle bozulan sahaların geriye düzenlenmesi, duraylılığı sağlama, düzeltme, üst toprağı serme, tohum ekme, fidan dikme, arazi yapısı uygun yerlerde rekreasyon alanları oluşturulması, bitkilendirme ve ağaçlandırma işlemlerinin tümünü kapsayan faaliyetleri,
- Duraylılık: Bir malzeme kütesinin veya bir yapının maruz kaldığı gerilimin kalkmasıyla, dönüşümsüz önemli bir deformasyona veya harekete maruz kalmaksızın, uygulanan gerilime uzun süre dayanabilmesi durumunu,
- Faaliyet: Ülkenin egemenlik alanlarındaki denizlerden, akarsu ve kuru dere yataklarından, göl yataklarından ve tarım arazilerinden kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ve işletilmesi çalışmalarını,
- Faaliyet sahibi: Denizlerden, akarsu ve kuru dere yataklarından, göl yataklarından ve tarım arazilerinden kum, çakıl ve benzeri malzemelerin alınması ve işlenmesi faaliyetlerini gerçekleştirenleri,
- Kum: Tabiatта tabii olarak bulunan içerisinde %80' in altında SiO₂ bulunan ariyet malzemesi ve SiO₂ oranına bakılmaksızın denizlerdeki kumu,
- Kuru dere: Mevsimsel olarak su taşıyan tabii su yataklarını,
- Mendereslenme: Akarsuların tabii veya fiziksel sebeplerle büyük kıvrımlar yaparak uzun bir yol takip etmesini,
- Röper: Belli bir yeri, bir noktayı yeniden bulmak için konulan sabit işareti,
- Talveg: Bir akarsu yatağında, yatağın en düşük noktalarından geçen çizgisel hattı, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Sınırlamalar ve Yasaklar

Kum, çakıl alımıyla ilgili sınırlamalar ve yasaklar

MADDE 5 – (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki faaliyetlerle ilgili sınırlamalar ve yasaklar şunlardır;

- İçme ve kullanma suyu temin edilen kıta içi yüzeysel su kaynaklarında ve bunları besleyen, akar ve kuru derelerde,
- Termal su kaynaklarının birinci ve ikinci derece koruma alanları içerisinde,
- Yeraltısuyu rezervlerini haiz akifer karakterindeki her türlü formasyonlarda,
- Denizlerde kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki bölge ve deniz sahil şeritlerinde,
- Kıyı çizgisinden deniz istikametine doğru 20 metreden daha az derin denizlerde,
- Her iki kıyısı, taşkın tesisleri ile ıslah edilmiş olan mecralarda,
- Mendereslerin sık olduğu mecraların dış kurlarında,
- Yatak şev diplerine şev yüksekliğinin iki katından daha az bir mesafe bırakarak yaklaşmak suretiyle şev stabilitesini tehdit edecek durumlarda,
- Her iki sahilinde kum, çakıl katmanları devamlılık gösteren mecralarda mevcut yatağın genişletilmek istenmesi durumunda,
- Talep edilen ocak yerinin bir akarsu ya da derenin boğaz çıkışından sonraki rüsüp konisi üzerinde olması durumunda,
- Akarsu ve dere yataklarından ocak açılması istenen sahanın akış aşağısı veya akış yukarısı ile yatağın herhangi bir sahilinde, konumlanmış ve mevcut durumda taşkın yönünden emniyetli olan yerleşim birimleri ve tarım arazilerinin söz konusu kum-çakıl ocağının açılmasından sonra taşkına maruz kalacağı anlaşıldığı hallerde,
- Akarsu ve dere yatakları üzerinde inşa edilmiş köprü, menfez ve benzeri sanat yapıları bulunan akarsu ve dere yataklarında, anılan sanat yapılarından herhangi birine menba yönünde 750 metre ve mansap yönünde 1000 metreden daha yakın mesafe bırakarak yaklaşılacak hallerde,
- Diğer mevzuat ve uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınmış alanlarda belirlenen mesafelerde, kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınma yönelik kum ve çakıl ocağı açılması ve işletilmesine izin verilmez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kum, Çakıl ve Benzeri Malzeme Ocağı İşletilmesine Dair Usul ve Esaslar

Akarsu ve kuru dere yataklarında kum, çakıl ve benzeri malzeme ocağı işletilmesine dair usul ve esaslar

MADDE 6 – (1) Akarsu ve kuru dere yataklarında kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ve işletilmesi faaliyetini gerçekleştirecek faaliyet sahiplerinin işletme esnasında uyması gereken esaslar şunlardır:

- Ocak sahasının çevresi beton kazık veya benzerleri ile işaretlenir. Ocak sahasının akarsu yatağı içindeki başlangıç ve bitim noktaları kıyıda çakılacak en az 1,5 metre yüksekliğindeki beton kazıklar ile belirlenir; kazıklar herhangi bir şüpheye mahal vermeyecek şekilde sabit röper noktalarına teknik esaslara uygun olarak yerleştirilir.
- Malzeme alımı süresince dere yatağının doğal formu bozulmaz, dere yatağı içerisinde yükseltmeler oluşturulmaz, 1/25.000'lik, 1/5.000'lik ve 1/1.000'lik paftalarda gösterilen sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla nakliye ve benzeri faaliyetlerle çevrede bulunan tesislere, tarım, çayır, mera, yaylak, kışlak ve orman alanlarına zarar verilmez.
- İşletme süresince akarsu yatağında yatak duraylılığını bozacak ve serbest akışa engel olacak şekilde malzeme alınması, mahfuz, servis yolu ve benzeri yapılar yapılarak suyun akış yönü değiştirilerek kıyı oyulmalarına, sedde bulunan yerlerde seddelere, bulunmayan yerlerde ise yatak kenarlarında bulunan ocak kullanım alanı dışında yer alan tarım alanları, mersin mahaller ve benzeri tesislere zarar verecek şekilde yatak üzerinde çalışma yapılması yasaktır.
- Ocak içerisinde servis yolunun yataktan geçmesi durumunda, mevcut kesit daraltılmaz. Ocak yolu olarak işaretlenen kesimin bakım ve onarım işleri ile yanlış kullanımdan dolayı oluşabilecek hasar ve zararın tazmini faaliyet sahibince karşılanır.
- İşletme ruhsatı süresinin bitiminde, faaliyet sahibi tarafından akarsu veya kuru dere yatağında gerekli arazi ıslahı ve rehabilitasyon çalışmaları yapılarak doğal akış rejimi koşulları sağlanarak saha terk edilir.
- Belirlenecek talveg kotundan daha fazla derine inilmez.
- Akarsu ve kuru dere yataklarından malzeme alımı, akış rejimi bozulmadan ve dere yatağında mendereslenmeye meydan vermeyecek şekilde gerçekleştirilir.
- Akarsu ve kuru dere yataklarından alınan malzemenin yıkanması ve elenmesi sonucunda oluşan pasa, ruhsat alanı içerisinde çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyecek can ve mal emniyetini sağlayacak şekilde doğaya yeniden kazanım çalışmalarında kullanılmak üzere depolanır.
- Faaliyet esnasında oluşabilecek atıklar çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde ilgili mevzuat doğrultusunda bertaraf edilir.
- Kumun yıkanması esnasında kimyasal madde kullanılmış ise oluşan atık sularının bertarafı ilgili mevzuat çerçevesinde yapılacak olup, alıcı ortama deşarjında yıkama işleminin sonra atık suların alıcı ortama deşarj standartları uygulanır.

- j) Kum, çakıl ve benzeri malzeme alınan yerlere hiçbir şekilde atık bırakılmaz.
i) Faaliyet sahibince ocak sahası içerisinde derinlik ölçümü yapılabilmesine imkan sağlayacak gerekli ekipman bulundurulur.
j) Mevcut su kalitesinin 31/12/2004 tarihli ve 25687 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Su Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinin ekinde yer alan Tablo-1’e göre su kalite sınıfının belirlenerek, mevcut kalitenin bozulmaması için gerekli tedbirler alınır.
k) Akarsu ve kuru dere yataklarından kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’ndan söz konusu faaliyet sahası ile ilgili su ürünleri açısından alınacak görüş doğrultusunda faaliyetler yürütülür.

Deniz ve göl yataklarından kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ile ilgili usul ve esaslar

MADDE 7 – (1) Deniz ve göl yataklarından kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ve işletilmesini gerçekleştirecek faaliyet sahiplerince işletme aşamasında uyulması gereken esaslar şunlardır:

- a) Ekosistem bütünlüğünün korunması ve doğal hayata zarar verilmemesi esastır.
b) Kıyımın jeomorfolojik yapısının doğal durumu korunur.
c) Mevcut su kalitesinin korunması için, Su Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinin ekindeki Tablo-2, Tablo-3 ve Tablo-4’te yer alan su kalite sınıfı belirlenerek gerekli tedbirler alınır.
ç) Deniz ve göl rezervuarlarına su akışı engellenmez.
d) Denizlerden, göl yataklarından kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ve işletilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’ndan söz konusu faaliyet sahası ile ilgili su ürünleri açısından alınacak görüş doğrultusunda faaliyetler yürütülür.
e) Faaliyet esnasında oluşabilecek atıklar çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde ilgili mevzuat doğrultusunda bertaraf edilir.
f) Faaliyet sahibince ocak sahası içerisinde derinlik ölçümü yapılabilmesine olanak sağlayacak gerekli ekipman bulundurulur.

Sulak alanlardan kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ve işletilmesi ile ilgili usul ve esaslar

MADDE 8 – (1) Sulak alanlardan kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ve işletilmesi faaliyetleri ile ilgili olarak bu Yönetmelikle getirilen hükümlere ilaveten, 17/5/2005 tarihli ve 25818 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

(2) Faaliyet sahibince ocak sahası içerisinde derinlik ölçümü yapılabilmesine olanak sağlayacak gerekli ekipman bulundurulur.

Tarım arazilerinden kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ve işletilmesi ile ilgili usul ve esaslar

MADDE 9 – (1) Faaliyet sahipleri tarım arazilerinden, kum, çakıl ve benzeri maddelerin alınması ile ilgili faaliyetlerini 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu çerçevesinde yürütürler.

(2) Tarım arazilerinden alınan malzemenin yıkanması ve elenmesi sonucunda oluşan pasa, ruhsat alanı içerisinde çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyecek can ve mal emniyetini sağlayacak şekilde araziye yeniden kazanım çalışmalarında kullanılmak üzere depolanır.

Faaliyet ile ilgili başvuru

MADDE 10 – (1) 16/12/2003 tarihli ve 25318 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği uyarınca çevresel etki değerlendirilmesi raporu hazırlanması zorunlu ya da gerekli faaliyet sahipleri, çevresel etki değerlendirilmesi raporunun eki olarak Doğaya Yeniden Kazanım Planını, çevre yönetim uygulama takvimini ve bu plan ve takvimi aynen uygulayacağını gösterir noter tasdikli taahhüdü ilgili makamlara sunmakla ve projelerini, verilen kararlara göre gerçekleştirmekle yükümlüdürler.

(2) Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği uyarınca çevresel etki değerlendirilmesi gerekli değildir kararı verilen faaliyet sahipleri ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği dışındaki faaliyet sahipleri bu Yönetmeliğin Ek-1’inde formatı verilen Çevre Yönetim Planını ve bu planı aynen uygulayacaklarını gösterir noter tasdikli taahhüdü ilgili İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne üç nüsha halinde vermekle ve faaliyetlerini, verdikleri plan ve taahhüde göre gerçekleştirmekle yükümlüdürler.

Çevre yönetim planının incelenmesi ve onaylanması

MADDE 11 – (1) Faaliyet sahibince hazırlanacak Çevre Yönetim Planını, çevresel etki değerlendirilmesi raporu ekinde ilgili makamlara sunulur. Çevre Yönetim Planı ile ilgili inceleme, değerlendirme ve onaylama süreci çevresel etki değerlendirilmesi raporu ile birlikte Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin hükümleri çerçevesinde yürütülür.

Çevre yönetim planı hazırlayacaklarda aranacak şartlar

MADDE 12 – (1) Çevresel etki değerlendirilmesi raporu hazırlamaya yetkili kurum ve kuruluşlar, aynı zamanda çevre yönetim planını da hazırlamaya yetkilidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Çeşitli ve Son Hükümler

İzleme

MADDE 13 – (1) Faaliyetler, faaliyet sahibince verilen çevre yönetim planı ve bu Yönetmelik hükümleri kapsamında ilgili İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne izlenir.

Denetim

MADDE 14 – (1) Bu Yönetmelik çerçevesindeki denetimlerde, Çevre Kanununun 12 nci maddesi uyarınca Bakanlık, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü ve Bakanlıkça yetki devri yapılmış kurum veya kuruluşlar yetkilidir.

Yaptırım

MADDE 15 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı faaliyette bulunanlara Çevre Kanunu’nun 20 nci maddesi birinci fıkrası (I) bendinin ikinci paragrafına göre idari para cezası ve 15 inci maddesi uyarınca faaliyeti durdurma yaptırımını uygulanır.

Raporlama

MADDE 16 – (1) İl çevre ve orman müdürlüğü, faaliyet sahiplerince verilen çevre yönetim planlarının koordinatları ve planın gerçekleşme durumunu gösterir raporları her yıl mart ayı sonuna kadar Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür.

Tebliğ çıkarma yetkisi

MADDE 17 – (1) Bakanlık bu Yönetmeliğin uygulanması ile ilgili olarak ihtiyaç olması halinde tebliğ çıkartabilir.

Faaliyette bulunan işletmelerin başvurusu

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmelik kapsamında halen faaliyette bulunan faaliyet sahipleri bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde bu Yönetmeliğin Ek-1’inde formatı verilen Çevre Yönetim Planını ve bu planı aynen uygulayacaklarını gösterir noter tasdikli taahhüdü İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne vermek ve faaliyetlerini bu plan ve taahhüde göre gerçekleştirmekle yükümlüdürler.

Çevresel etki değerlendirilmesi sürecindeki faaliyet sahiplerinin başvurusu

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Yönetmeliğin yayım tarihi itibarı ile çevresel etki değerlendirilmesi süreci devam eden faaliyet sahipleri süreç içerisinde bulunduğu aşamaya bakılmaksızın bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde, belirtilen Doğaya Yeniden Kazanım Planını, Çevre Yönetim Planı uygulama takvimi hazırlamak ve bu planı ve takvimi aynen uygulayacağını gösterir noter tasdikli taahhüt ile planı Bakanlığa sunmakla yükümlüdür. Bu plan, takvim ve taahhüt çevresel etki değerlendirilmesi raporuyla birlikte Bakanlıkça değerlendirilir.

(2) Bu Yönetmeliğin yayım tarihi itibarı ile Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği Ek-II’ye tabi olup, proje tanıtım dosyası hazırlamış proje sahipleri bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde proje tanıtım dosyası’nın eki olarak bu Yönetmeliğin Ek-1’inde formatı verilen Çevre Yönetim Planını hazırlamak, bu planı aynen uygulayacağını gösterir noter tasdikli taahhüdü ilgili makamlara sunmak ve projelerini verilen plan ve taahhütlere göre gerçekleştirmekle yükümlüdürler.

(3) Bu Yönetmeliğin yayım tarihi itibarı ile çevresel etki değerlendirilmesi olumlu karar verilmiş faaliyet sahipleri bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde bu Yönetmelik ekinde formatı verilen Çevre Yönetim Planını hazırlamak ve bu planı aynen uygulayacağını gösterir noter tasdikli taahhüt ile planı il çevre ve orman müdürlüğüne vermekle yükümlüdür.

Yürürlük

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Çevre ve Orman Bakanı yürütür.

ÇEVRE YÖNETİM PLANI

1. Projenin Özellikleri

- Projenin İş Akım Şeması, Kapasitesi, Kapladığı Alan, Teknolojisi, Çalışacak Personel Sayısı.
- Doğal Kaynakların Kullanımı. (Arazi Kullanımı, Su Kullanımı, Kullanılan Enerji Türü vb.)
- Arazinin Hazırlanması, İşletme ve Rehabilitasyon Alanlarında Oluşan Atıkların Miktarı ve Fiziksel, Kimyasal, Biyolojik Özellikleri.
- Kullanılan Teknoloji ve Malzemelerden Kaynaklanabilecek Kaza Riski.
- Projenin Olası Çevresel Etkilerine Karşı Alınacak Tedbirler.

2. Projenin Yeri

- Mevcut Arazi Kullanımı ve Kalitesi. (Tarım Alanı, Orman Alanı, Planlı Alan, Su Yüzeyi vb.)
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği Ek-V'deki Duyarlı Yörelere Listesi Dikkate Alınarak (sulak alanlar, kıyı kesimleri, dağlık ve ormanlık alanlar, tarım alanları, milli parklar, özel koruma alanları, nüfusça yoğun alanlar, tarihsel, kültürel, arkeolojik, vb. önemli alanlar, erozyon alanları, heyelan alanları, ağaçlandırılmış alanlar, potansiyel erozyon ve ağaçlandırma alanları ile 16/12/1960 tarihli ve 167 sayılı Yer Altı Suları Hakkında Kanun gereğince korunması gereken akiferler) Doğal Çevrenin Değerlendirilmesi.

3. Doğaya Yeniden Kazandırma Planı (Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlayanlar hazırlayacak)

4. Çevre Yönetim Planı Uygulama Takvimi (Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlayanlar hazırlayacak)